

Bezpečnostní systémy nejmenších evropských zemí I: Úvod

Mgr. Stanislav Kozák, Mgr. Oldřich Krulík, Ph.D.

Abstrakt

Studie pojednává o bezpečnostních systémech některých nejmenších zemí v Evropě, s důrazem na poznatky využitelné pro Českou republiku. Poukazuje na specifika bezpečnostních systémů malých států s absencí některých funkcí, existencí „integrovaných“ institucí, závislostí či participací na sousedních větších zemích, obtížné zastupitelnosti specializovaných expertů. V úvodu jsou vybrána kritéria, podle kterých se porovnávají nejmenší státy.

Klíčová slova

Bezpečnostní systém, mikrostáty, Evropa, netradiční (integrovaná) řešení.

Summary

The study deals with the security systems of some of the smallest or the most densely inhabited countries or regions in Europe, with an emphasis on knowledge usable for Czech Republic. It highlights some specific aspects of small states systems, as an absence of some functions, the existence of "integrated" institutions, as well as addiction or participation in the security systems of the larger neighboring countries, and/or difficulties connected to the limited substitutability of specialized experts. In the first chapter will be place given to the selection criteria by which the smallest states are defined.

Keywords

Security system, micrsoatates, Europe, non-traditional (integrated) solutions.

Úvod

Tato studie představuje úvod do seriálu, který se bude zabývat specifikou „malých“ bezpečnostních systémů (absencí některých funkcí, existencí „integrovaných“ institucí, závislost či participací na sousedních větších zemích, obtížnou zastupitelností specializovaných expertů). V této souvislosti jsou pokládány zejména otázky:

- Jakým způsobem fungují bezpečnostní systémy malých zemí či regionů?
- Jak funguje zajištění bezpečnosti obyvatel základními složkami bezpečnostního systému a zapojení veřejnosti do tohoto systému?
- Zapojení okolních zemí do bezpečnostního systému těchto malých států?
- Jaké jsou slabiny a naopak silné stránky těchto systémů?
- Jaké poznatky jsou využitelné v rámci České republiky?

Jak definovat „malý“ stát?

Na tomto místě se nabízí otázka, které státy je možné – alespoň v rámci Evropy chápat jako „malé“? V řadě zdrojů lze narazit na tautologické či relativně „pružné“ definice, hovořící o tom, že například mikrostát definován jako „malý stát rozkládající se na extrémně malé ploše a/nebo s nízkým počtem obyvatel“. Jedná se tak o entitu, jež sice splňuje kritéria „státu“ a která je současně malých rozměrů. V rámci této práce jsou použity následující kritéria:¹

Populace (v absolutních číslech) respektive hustota zalidnění (poměr počtu obyvatel k rozloze). Většina akademiků o „malém“ státě hovoří jako o tom, jehož populace je menší než 500 000 osob. Lidnatost obyvatel ovlivňuje velikost a funkčnost bezpečnostního systému. Státy s vysokou hustotou zalidnění obvykle jednak udržují mnohem početnější bezpečnostní systém (ve smyslu počtu bezpečnostního personálu na 1 000 obyvatel), jelikož se předpokládá, že lidé žijící na hustě osídlených územích jsou více zranitelní (například trestnou činností či sociálními nepokoji). Z hlediska kritéria lidnatosti, lze konstatovat, že (alespoň teoreticky) nejhustěji osídleným územím je stát Monako. Příčina tohoto extrému je, že se jedná o daňový ráj a spousta osob a firem zde uvádí adresu trvalého pobytu či sídla, ale fyzicky se zde nezdržují. Naopak takové Grónsko se vymyká druhým extrémem, tedy nejnižším mírou hustoty zalidnění ze sledované skupiny. To je zapříčiněno malým počtem obyvatel na velké rozloze území kde hlavní roli hraje fakt polohy tohoto ostrova na dálném severu. Pouze 15 % území je trvale bez ledu (v blízkosti pobřeží), zbytek území pokrývá led, který je druhým největším ledovcem na světě po ledovci Antarktickým.

Rozloha území jednotlivých států či teritorií. Většina akademiků o „malém“ státě hovoří jako o tom, jehož rozloha je menší než 1 000 km². Rozloha území hraje také podstatnou roli v bezpečnostním systému daných států, které musí přihlídnout k velikosti a členitosti území na kterém se státy nachází. Je patrné, že velmi malé státy si nemohou dovolit udržovat celý

¹ Mnozí autoři rozlišují mikrostáty (úplně nejmenší státy, často městské státy nebo malé ostrovy) a ministáty, které jsou sice větší či lidnatější než mikrostáty, ale zároveň spadající do skupiny malých států (tedy méně než 1 000 km² rozlohy a/nebo méně než 500 000 obyvatel).

GLASSNER, Marti, Ira, Political Geography, John Willey & Sons Inc., New York; Chichester; Brisbane; Toronto; Singapore 1993, s. 66.

OTOK, Stanisław, Geografia polityczna, Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 2000, s. 75 až 76.

HARTSHORNE, Richard, Morphology of the State Area: Significance for the State; in: Essays in Political Geography (Fisher, C., A., ed.), Methuen and Co. Ltd., London 1968, s. 27-32.

bezpečnostní systém z hlediska finanční nákladnosti a proto se uchylují k participaci s okolními většími státy nebo slučují některé prvky bezpečnostního systému (například armádu s policií). Jak již zaznělo, Grónsko je největší ostrov na světě, ale jen 15 % jeho území (asi o velikosti Norska) není trvale zaledněno a zbytek tvoří souvislá ledovcová plocha, která je takřka neobyvatelná, až na několik výjimek v podání vědeckých badatelských stanic a výcvikových zařízení vojenského charakteru.

O kom bude řeč?

Náš přehled se přitom nebude věnovat „pouze“ státům, o jejichž nezávislosti (mezinárodněprávním uznání a suverenitě, vyplývající i ze členství v řadě nadnárodních organizací) není víceméně sporu (do této skupiny nakonec spadá zřejmě jen Lichtenštejnsko, nakolik je to země úzce navázaná na sousední Švýcarsko), ale i de facto protektorátům (Monako – protektorát Francie, San Marino a Vatikán jako území se specifickými vztahy k Itálii), autonomním oblastem (Faerské ostrovy a Grónsko – autonomní oblasti Dánska), korunním dependencím (určitá feudální rezidua, léna vládnoucí rodiny ze Spojeného království: Ostrov Man, Jersey a Guernsey – dohromady zvané Normanské ostrovy) či koloniím (Gibraltar, kolonie Spojeného království). Pokud to bude jen trochu možné, na řadu se dostanou i zcela bizarní případy, jakými je Severokyperská republika (závislá na Turecku), Špicberky (součást Norska), Suverénní základny Spojeného království na Kypru (Akrotiri a Dhekelia) či „Karibské Nizozemsko“ (tedy jak název napovídá, turbulentní součást Nizozemska v Karibiku).

Poznámka: Studie zcela programově pomíjí některé případy, které do sledované kategorie sice spadají, ale byla jim již věnována pozornost v samostatných studiích: Lucembursko, Malta a „Jižní“ Kypr (členské státy Evropské unie), Černá Hora, Moldavsko respektive Podněsterská republika.²

² Microstate; in: Wikipedia <<http://en.wikipedia.org/wiki/Microstate>>.

	populace	rozloha	hustota zalidnění	členství v Evropské unii	členství v NATO	členství v Schengenu	členství v „euro-zóně“
Monako	36 371	2	18 005	NE	NE	de facto ANO	ANO
Jersey (korunní dependence)	97 857 (2013)	118,2	819	NE	NE	NE	NE
Guernsey (korunní dependence)	65 345	78	838	NE	NE	NE	NE
San Marino	32 676	61,2	520	NE	NE	de facto ANO	ANO
Vatikán	836 (2012)	0,44	1 877	NE	NE	de facto ANO	ANO
Lichtenštejnsko ³	36 281 (2011)	160	216	NE	NE	ANO	NE
Andorra ⁴	85 082	468	143	NE	NE	NE	de facto „freerider“
Ostrov Man (korunní dependence)	84 655	572	148	NE	NE	NE	NE
Severní Kypr ⁵	294 906	3 355	86	de facto NE		NE	NE
Faerské ostrovy (autonomní oblast Dánska)	49 267	1 395	35	NE	ANO	NE	NE
Island ⁶	321 857	103 000	3,1	NE	ANO	ANO	NE
Grónsko (autonomní oblast Dánska)	56 370	2 166 086	0,026	NE	ANO	NE	NE
Gibraltar	29 752 (2011)	6,8	4 375,3	ANO	ANO	ANO	NE
Špicberky	2 642 (2012)	61 022	0,043	NE	ANO	NE	NE
Suverénní základny na Kypru	34 500	254	136	de facto ANO	de facto ANO ⁷	NE	částečně ⁸
Karibské Nizozemsko (Bonaire, Saba, Sint Eustatius)	21 133	328	64	přechodné období	zřejmě NE	NE	částečně ⁹
Aruba (součást Nizozemského království)	101 484 (2010)	178,91	567	NE	zřejmě NE	NE	částečně ¹⁰
Curaçao (součást Nizozemského království)	142 180	444	319	NE	zřejmě NE	NE	částečně ¹¹
Sint Maarten (součást Nizozemského království)	37 492	34	1 101	NE	zřejmě NE	NE	částečně ¹²
Česká republika	10 513 209 (2012)	78 866	134	ANO	ANO	ANO	NE

³ KRULÍK, Oldřich. Lichtenštejnsko: Jednočlenné sbory. Pražský strážník. 2011, č. 10, s. 22 až 23. bez ISSN.

KRULÍK, Oldřich, Rámeček podnikání v oblasti soukromé bezpečnosti: Lichtenštejnsko; in: ASIS Česká republika, 2011, Praha. <<http://www.asiscz.org/clanky-asis>>.

⁴ KRULÍK, Oldřich, Andorra: Na pokraji zrušení; in: Pražský strážník, 9/2011, s. 24 až 25. bez ISSN.

⁵ Situace je velmi spletitá, podrobnosti viz připravovaná samostatná studie. Statistiky viz rovněž: KRULÍK, Oldřich, Ideální rozloha policejního mezičlánku: mýty a evropská realita (2. část); in: Policista, 11/2011, příloha – s. I až XII, ISSN 1211-7943.

⁶ Tématu Islandu byly věnovány samostatné studie: KRULÍK, Oldřich; LOUDOVÁ, Barbora, Island: Země netradičních bezpečnostních řešení; in: Bezpečnostní teorie a praxe, 3/2011, s. 115 až 132. ISSN 1801-8211.

LOUDOVÁ, Barbora; KRULÍK, Oldřich, Island: Malý, ale efektivní policejní sbor; in: Bezpečnostní teorie a praxe, 3/2010, s. 121 až 136. ISSN 1801-8211.

KRULÍK, Oldřich, Island – země, kde hasiči řídí sanitky; in: 112, 5/2011, s. 31 až 33. ISSN 1213-7057.

KRULÍK, Oldřich, „Top Gun“ v Keflavíku – co o něm víme?; in: Naše vojsko – Military Revue, 11/2011, s. 48 až 49. ISSN 0027-8211.

KRULÍK, Oldřich, Rámeček podnikání v oblasti soukromé bezpečnosti: Island; in: ASIS Česká republika, 2011, Praha. <<http://www.asiscz.org/clanky-asis>>.

⁷ Útok na základny by byl pro Alianci chápán jako *cassus belli*.

⁸ Vedle eura je používána britská libra.

⁹ Vedle eura je používán americký dolar.

¹⁰ Vedle eura je používán americký dolar.

¹¹ Vedle eura je používán americký dolar.

¹² Vedle eura je používán americký dolar.

Ilustrace: Některé evropské mikrostáty v mapovém přehledu (zde vypracovaném pro potřeby filatelistů – nahoře¹³ a turistů – dole¹⁴).

BIG MAN, LITTLE COUNTRIES

A PRIMER ON TINY GEOGRAPHY

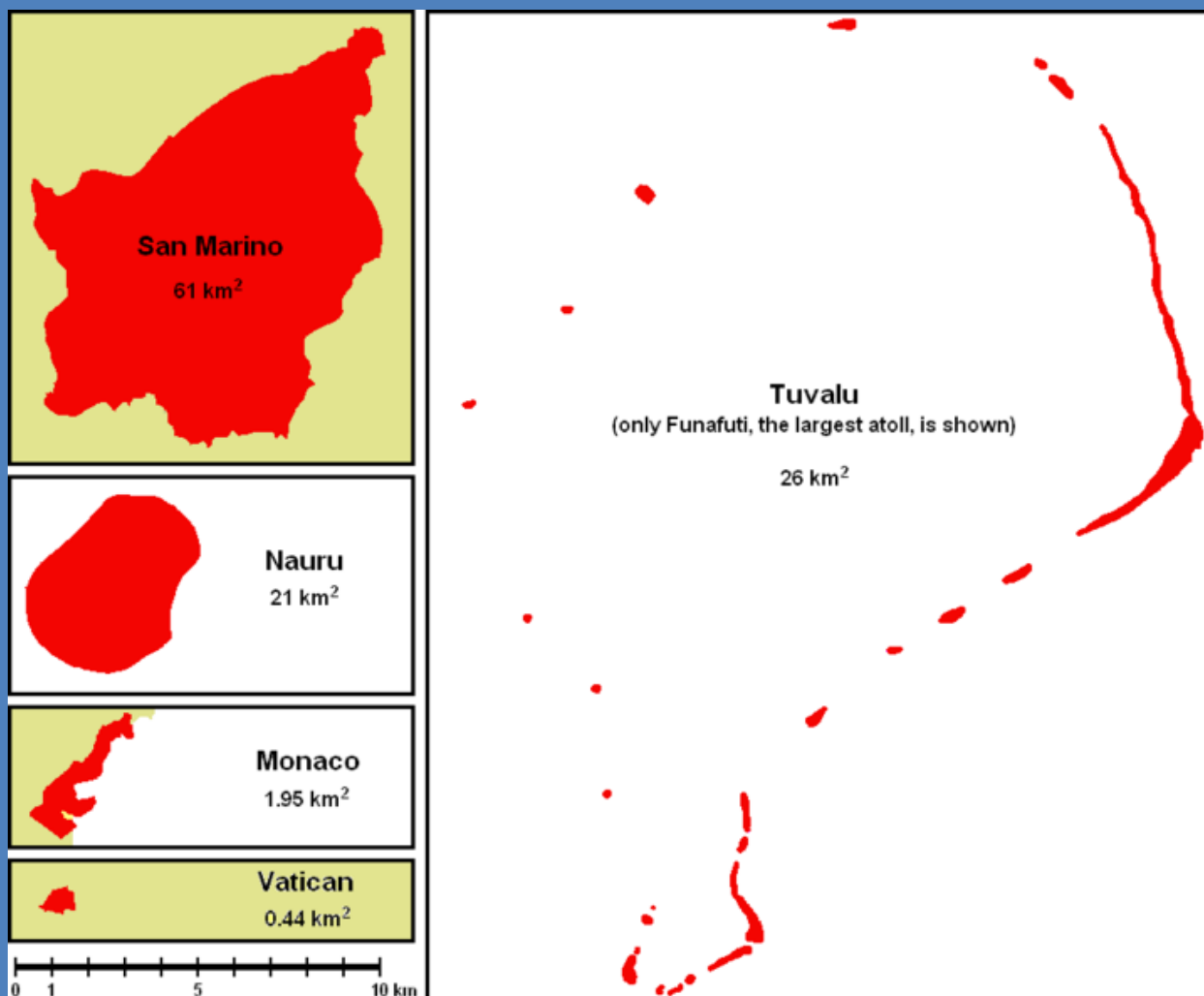
A map of Europe showing the locations of Liechtenstein, Monaco, Andorra, and San Marino. The map is color-coded: Liechtenstein is black, Monaco is black, Andorra is red, and San Marino is black. Other countries shown include Germany, France, Switzerland, Austria, Italy, Portugal, and Spain. A timeline at the bottom indicates the travel schedule: DAY 1: Andorra (red dot), COMING AUG. 9: Monaco (black dot), COMING AUG. 10: San Marino (black dot), COMING AUG. 11: Liechtenstein (black dot). A key explains the symbols: green dot for Visited, red dot for You Are Here, and black dot for Coming Soon.

Andorra		KEY
Size: 181 sq. mi.	Population: 85,000	● Visited
Neighbors: Spain and France		● You Are Here
Two and a half times the size of Washington, D.C.		● Coming Soon

¹³ SCHILLING, Don, Five Places Every Stamp Collector Would Like To Visit One Day; in: The Stamp Collecting Round-Up, 31. VI. 2012 <<http://www.stampcollectingroundup.blogspot.cz/2012/07/five-places-every-stamp-collector-would.html>>.

¹⁴ LEVIN, Josh, Big Man, Little Countries; in: State.com <http://www.slate.com/articles/life/welltraveled/features/2011/big_man_little_countries/andorra_searching_for_culture_in_a_smugglers_paradise.html>.

Ilustrace, srovnání rozlohy některý mikrostatů v Evropě i ve světě (v Oceánii).¹⁵

¹⁵ Kingdom of EnenKio; in: Facebook <<https://www.facebook.com/pages/Kingdom-of-EnenKio/102525013134023?nr>>.